

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla)

28 ta' Ottubru 2010*

Fil-Kawża C-203/09,

li għandha bħala suġġett talba għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 234 KE, imressqa mill-Bundesgerichtshof (il-Ġermanja), permezz ta' deċiżjoni tad-29 ta' April 2009, li waslet fil-Qorti tal-Ġustizzja fit-8 ta' Ġunju 2009, fil-proċedura

Volvo Car Germany GmbH

vs

Autohof Weidendorf GmbH,

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (L-Ewwel Awla),

komposta minn A. Tizzano, President tal-Awla, J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, E. Levits u M. Safjan (Relatur), Imħallfin,

* Lingwa tal-kawża: il-Ġermaniż.

Avukat Ġenerali: Y. Bot,
Reġistratur: B. Fülöp, Amministratur,

wara li rat il-proċedura bil-miktub wara s-seduta tas-6 ta' Mejju 2010,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ippreżentati:

— għal Volvo Car Germany GmbH, minn J. Kummer u P. Wassermann, avukati,

— għal Autohof Weidensdorf GmbH, minn J. Breithaupt, avukat,

— għall-Gvern Ġermaniż, minn J. Möller kif ukoll minn J. Kemper u S. Unzeitig, bħala aġenti,

— għall-Kummissjoni Ewropea, minn H. Støvlbæk u B.-R. Killmann, bħala aġenti,

wara li semgħet il-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali, ipprezentati fis-seduta tat-3 ta' Ġunju 2010,

tagħti l-preżenti

Sentenza

- 1 It-talba għal deċiżjoni preliminari tirrigwarda l-interpretazzjoni tal-Artikolu 18(a) tad-Direttiva tal-Kunsill 86/653/KEE, tat-18 ta' Diċembru 1986, dwar il-koordinazzjoni tal-liġijiet tal-Istati Membri li jirrigwardaw aġenti kummerċjali li jaħdmu għal rashom (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 1, p. 177, iktar 'il quddiem id-“direttiva”).

- 2 Din it-talba giet ipprezentata fil-kuntest ta' kawża bejn Autohof Weidensdorf GmbH (iktar 'il quddiem “AHW”) u Volvo Car Germany GmbH (iktar 'il quddiem “Volvo Car”) dwar talba għal kumpens minn AHW, kif ukoll pretensjoni ta' drittijiet għall-ħlas minhabba noti ta' kreditu.

Il-kuntest ġuridiku

Il-leġiżlazzjoni tal-Unjoni

- 3 Bis-saħħa tal-Artikolu 1(2) tad-Direttiva:

“Għall-iskopijiet ta’ din id-Direttiva, ‘agent kummerċjali’ għandu jfisser intermedjarju li jaħdem għal rasu li jkollu awtorità kontinwa li jinnegozja l-bejgħ jew ix-xiri ta’ merkanzija f’isem persuna oħra, hawnhekk iżjed ‘il quddiem imsejha l-‘prinċipal’, jew li jinnegozja u jikkonkludi dawn l-operazzjonijiet għan-nom ta’ u f’isem dak il-prinċipal.”

- 4 Mill-Artikolu 16 tad-Direttiva jirrizulta li:

“Xejn f’din id-Direttiva m’għandu jaffettwa l-applikazzjoni tal-liġi ta’ l-Istati Membri meta dawn ta’ l-aħħar jipprovdu għat-terminu immedjat tal-kuntratt ta’ l-aġenzija:

- a) minhabba n-nuqqas ta’ parti waħda li twettaq l-obbligi kollha jew inparti tiegħu;

b) meta jitqajmu ċirkostanzi eċċezzjonali.”

5 L-Artikolu 17 tad-direttiva msemmija jiddisponi:

“1. L-Istati Membri għandhom jieħdu l-mizuri neċessarji biex jassiguraw li l-aġent kummerċjali jkun, wara t-terminu tal-kuntratt ta' l-aġenzija, indennizzat skond il-paragrafu 2 jew ikkumpensat għad-danni skond il-paragrafu 3.

2. a) L-aġent kummerċjali għandu jkun intitolat għal indennizz jekk u sal-limiti li:

— ikun ressaq lill-klijenti prinċipali godda jew ikun zied b'mod sinifikanti l-volum tan-negozju ma' klijenti eżistenti u l-prinċipal jibqa' jieħu benefiċċji sostanzjali min-negozju ma' dawn il-klijenti,

u

— il-ħlas ta' dan l-indennizz ikun indaqs fir-rigward taċ-ċirkostanzi kollha u, b'mod partikolari, il-kommissjoni mitlufa mill-aġent kummerċjali fuq in-negozju mwettaq ma' dawk il-klijenti. [...]”

6 L-Artikolu 18 tad-Direttiva jipprovdi:

“L-indennizz jew il-kumpens imsemmija fl-Artikolu 17 m’għandhomx ikunu pagabbli:

- a) meta l-prinċipal ikun ittermina l-kuntratt ta’ l-aġenzija minhabba nuqqas li jista jkun attribwit lill-aġent kummerċjali li kien jiġġustifika t-terminazzjoni immedjata tal-kuntratt ta’ l-aġenzija skond il-liġi nazzjonali;

- b) meta l-aġent kummerċjali jkun ittermina l-kuntratt ta’ aġenzija, sakemm din it-terminazzjoni ma tkunx iġġustifikata b’ċirkostanzi li jistgħu jkunu attribwiti lill-prinċipal fuq bażi ta’ età, nuqqas ta’ saħħa jew mard ta’ l-aġent kummerċjali b’konsegwenza ma jkunx jista raġonevolment ikun meħtieġ li jkompli bl-attivitajiet tiegħu;

[...]”

7 Skont l-Artikolu 19 ta’ din id-direttiva:

“Il-partijiet ma jistgħux jidderogaw mill-Artikoli 17 u 18 għad-detriment ta’ l-aġent kummerċjali qabel ma l-kuntratt ta’ l-aġenzija jiskadi.”

Il-leġiżlazzjoni nazzjonali

- 8 Skont l-Artikolu 89a tal-Kodiċi Kummerċjali Ġermaniż (Handelsgesetzbuch, iktar 'il quddiem l-“HGB”):

“(1) Kull parti tista’ xxolji l-kuntratt minhabba motiv serju mingħajr ma tosserva t-terminu ta’ notifika. Dan id-dritt la jista’ jiġi eskluż u lanqas limitat. [...]”

- 9 L-Artikolu 89b tal-HGB jittrasponi l-Artikoli 17 sa 19 tad-Direttiva. Din id-dispożizzjoni nazzjonali, kif ifformulata fiż-żmien li seħhew il-fatti tal-kawża prinċipali, tipprovdi dan li ġej:

“(1) Wara tmiem il-kuntratt, l-aġent kummerċjali jista’ ježiġi mingħand il-prinċipal kumpens xieraq meta, u sa fejn,

1. il-prinċipal jikseb, anki wara tmiem il-kuntratt, benefiċċji sostanzjali mir-relazzjonijiet kummerċjali tiegħu ma’ klijenti godda avviċinati mill-aġent kummerċjali,
2. minhabba tmiem il-kuntratt, l-aġent kummerċjali jitlef id-dritt tiegħu għall-kummissjoni li kieku kien jieħu, f’każ li jfittixha, għal tranzazzjonijiet konklużi jew li se jiġu konklużi ma’ klijenti li huwa jkun avviċina, u

3. il-pagament ta' kumpens għandu jkun ġust, meta jittiehdu inkunsiderazzjoni ċ-ċirkustanzi kollha.

Jekk l-aġent kummerċjali jkun espanda l-volum tan-negozju tiegħu ma' klijent eżistenti b'mod tant sinjifikanti li, f'termini kummerċjali, huwa ekwivalenti għall-akkwist ta' klijent ġdid, hu jitqies daqs li kieku ġab klijent ġdid.

[...]

(3) Dan il-kumpens ma għandux ikun pagabbli meta

1. l-aġent kummerċjali jkun xolja l-kuntratt, hlief jekk l-aġir tal-prinċipal kien ir-raġuni ġustifikata għal dan jew jekk l-aġent kummerċjali ma jistax jinħtieg ikompli bl-attività tiegħu minhabba l-età jew minhabba mard, jew
2. il-prinċipal xolja l-kuntratt u jekk hemm motiv serju għax-xoljiment marbut ma' aġir żbaljat tal-aġent kummerċjali [...]"

¹⁰ Skont il-ġurisprudenza stabbilita tal-Bundesgerichtshof, imsemmija fid-deċiżjoni tar-rinviju, id-dispożizzjonijiet dwar il-kumpens tal-aġent kummerċjali previsti fl-Artikolu 89b tal-HGB għandhom jiġu applikati b'analogija ma' kuntratt ta' konċessjoni bħal dak inkwistjoni fil-kawża prinċipali. Hekk kif jirriżulta mill-ġurisprudenza msemmija, motiv serju li jiġġustifika d-deċiżjoni ta' xoljiment tal-kuntratt mingħajr dewmien għandu jkun eżista biss b'mod oġġettiv fil-mument tad-deċiżjoni ta' xoljiment tal-kuntratt. F'każ li l-aġent kummerċjali jkun responsabbli, qabel it-tmiem previst

tal-kuntratt, minn nuqqas ta' twettiq ta' obbligu li kien jiġġustifika xoljiment mingħajr notifika, il-ġurisprudenza tal-Bundesgerichtshof tawtorizza anki lill-prinċipal li jkun ha d-deċiżjoni li jtemm il-kuntratt wara notifika, li jiddeċiedi jew li jxolji mill-ġdid il-kuntratt mingħajr notifika fil-każ li jkun sar jaf b'dan in-nuqqas ta' twettiq ta' obbligu qabel it-tmiem tan-notifika jew li jagħmel użu mill-imsemmi nuqqas ta' twettiq ta' obbligu biex jirrifjuta kull kumpens f'każ li l-prinċipal ikun sar jaf b'dan in-nuqqas ta' twettiq ta' obbligu biss wara t-tmiem previst tal-kuntratt.

Il-kawża prinċipali u d-domandi preliminari

- 11 Gie konkluz kuntratt ta' konċessjoni bejn Volvo Car (il-konċedenti) u AHW (il-konċessjonarja). Fl-istess hin, il-manigġers ta' AHW kienu joperaw, flimkien ma' manigġer antik ta' AHW, il-kumpannija Autovermietung Weidensdorf GbR (iktar 'il quddiem "AVW"). Din tal-aħħar kienet stabbiliet, permezz ta' kumpannija oħra, relazzjonijiet kummerċjali ma' Volvo Car irregolati permezz ta' "ftehim qafas għal klijenti kbar" li kien jirrigwarda tnaqqis eċċezzjonali fil-prezzijiet waqt il-kunsinna ta' vetturi Volvo godda. Skont dan il-ftehim qafas, AVW kienet tixtri l-vetturi mingħand AHW filwaqt li kienet tibbenefika mit-tnaqqis miftiehem. Biex tagħmel dan, AHW kienet qed tirċievi kontribuzzjonijiet finanzjarji mingħand Volvo Car.
- 12 B'ittra tas-6 ta' Marzu 1997, Volvo Car habbret id-deċiżjoni tagħha li fil-31 ta' Marzu 1999 itemm il-kuntratt ta' konċessjoni.
- 13 Matul il-perijodu bejn April 1998 u Lulju 1999, inbiġħu mill-ġdid qabel iż-żmien 28 vettura li AVW kienet xtrat mingħand AHW, bi ksur tal-kuntratt ta' konċessjoni. Hekk

kif jirriżulta mid-deċiżjoni tar-rinviju, hemm preżunzjoni, fil-kuntest tal-proċedura ta' "Stħarriġ", li Volvo Car saret taf b'dan il-fatt biss wara t-tmiem tal-kuntratt ta' konċessjoni.

- 14 Sussegwentement, billi qieset li l-Artikolu 89b tal-HGB japplika għall-kuntratt ta' konċessjoni, fir-rikors tagħha mressaq kontra Volvo Car, AHW talbet kumpens għall-klijentela u għamlet pretensjoni ta' drittijiet għall-hlas minhabba noti ta' kreditu. Volvo Car tikkunsidra li l-Artikolu 89b(3)(2) tal-HGB jipprekludi lil AHW milli titlob kumpens. Hija tqis li AHW kisbet kontribuzzjonijiet li ma kellhiex dritt għalihom sa fejn, b'aġir miftiehem flimkien ma' AVW, ma osservatx it-terminu ta' zamma miftiehem fil-kuntratt. Huwa stabbilit, fil-kuntest tal-proċedura ta' "Stħarriġ" li wasslet għal dan ir-rinviju preliminari, li b'dan l-aġir, AHW naqset mill-obbligi tagħha skont il-kuntratt ta' konċessjoni konkluz ma' Volvo Car. Konsegwentement, Volvo Car kellha d-dritt li ttejjem dan il-kuntratt minnufih li kieku din saret taf b'dan in-nuqqas ta' twettiq ta' obbligu qabel it-tmiem ta' dan il-kuntratt.
- 15 Il-Landgericht laqgħet it-talbiet ta' AHW għal ammont li ma jaqbiżx EUR 180 159.46 fir-rigward tal-kumpens għall-klijentela u b'mod totali fir-rigward tan-noti ta' kreditu, flimkien mal-imgħax fiż-żewġ każijiet.
- 16 L-Oberlandesgericht bidlet parzjalment is-sentenza tal-ewwel istanza fuq l-appell ta' Volvo Car fir-rigward tal-ammont tal-kumpens u tan-noti ta' kreditu. Din il-qorti ta' appell ikkunsidrat li AHW kellha dritt għal kumpens fil-konfront ta' Volvo Car skont applikazzjoni *per analogia* tal-Artikolu 89b(1) tal-HGB. L-Oberlandesgericht qieset li l-Artikolu 89b(3)(2) tal-HGB kellu jiġi interpretat skont l-Artikolu 18(a) tad-Direttiva. Konsegwentement, skont din il-qorti, motiv serju kellu jkun il-kawża tad-deċiżjoni

tal-prinċipal li jtemm il-kuntratt sabiex l-aġent kummerċjali jkun miċċud mid-dritt tiegħu għal kumpens.

- 17 Volvo Car ressqet talba għal “Stharrig” tas-sentenza mogħtija mill-Oberlandesgericht. Il-qorti tar-rinviju qieset li s-soluzzjoni tal-kawża kienet tiddependi mill-interpretazzjoni tal-Artikolu 18(a) tad-Direttiva.
- 18 F’dawn iċ-ċirkustanzi, il-Bundesgerichtshof iddeċidiet li tissospendi l-proċeduri u li tagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:

“1) L-Artikolu 18(a) tad-Direttiva [...] għandu jiġi interpretat fis-sens li jipprekludi leġiżlazzjoni nazzjonali li bis-saħħa tagħha l-aġent kummerċjali mhuwiex intitolat għal kumpens, lanqas fil-każ ta’ xoljiment ordinarju mill-prinċipal, fil-każ li eżistiet, fid-data tax-xoljiment ordinarju, raġuni serja ta’ xoljiment immedjat tal-kuntratt minhabba aġir żbaljat tal-aġent kummerċjali, iżda li din ir-raġuni ma kinitx il-kawża tax-xoljiment?

2) Jekk tali leġiżlazzjoni nazzjonali hija kompatibbli mad-Direttiva:

L-Artikolu 18(a) tad-Direttiva jipprekludi applikazzjoni b’analogija tal-leġiżlazzjoni nazzjonali dwar l-esklużjoni tad-dritt għal kumpens fil-każ fejn kien hemm raġuni serja għax-xoljiment mingħajr notifika minhabba aġir żbaljat tal-aġent kummerċjali seħħ biss wara l-ghoti tan-notifika tax-xoljiment ordinarju u li l-prinċipal sar jaf b’din ir-raġuni biss wara t-tmiem tal-kuntratt, b’tali mod li ma

kellux iktar il-possibbiltà li jagħti notifika oħra ta' xoljiment immedjat tal-kuntratt ibbażata fuq aġir żbaljat tal-aġent kummerċjali?"

Fuq id-domandi preliminari

Fuq il-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja u fuq l-ammissibbiltà tad-domandi preliminari

Osservazzjonijiet sottomessi lill-Qorti tal-Ġustizzja

- ¹⁹ Volvo Car tqis li r-rinviju preliminari huwa inammissibbli. Fil-fatt, is-sugġett tal-kawża prinċipali ma jidholx fil-kamp ta' applikazzjoni tad-Direttiva. Konċessjonarja bħal AHW mhijiex "aġent kummerċjali" fis-sens tal-Artikolu 1(2) tad-Direttiva u lanqas fis-sens tal-ewwel subparagrafu tal-Artikolu 84(1) tal-HGB. Issa, il-prinċipju tal-interpretazzjoni konformi mad-direttivi tad-dispożizzjonijiet tal-liġi nazzjonali japplika biss fir-rigward tal-kamp ta' applikazzjoni diretta ta' dawn id-direttivi.
- ²⁰ Matul is-seduta ta' trattazzjoni, AHW osservat li, minhabba l-applikazzjoni *per analogia*, fid-dritt Ġermaniż, tad-dispożizzjonijiet dwar l-aġenti kummerċjali għall-kuntratti ta' konċessjoni, id-domandi preliminari huma ammissibbli. Barra minn hekk, l-ewwel domanda ma għandhiex natura ipotetika.

- 21 Il-Gvern Ġermaniż isostni li, fid-dritt Ġermaniż, id-dispożizzjonijiet dwar l-aġenti kummerċjali japplikaw *per analogia* għall-konċessjonarji. Konsegwentement, id-deċiżjoni dwar id-dritt għal kumpens ta' AHW tiddependi mill-interpretazzjoni li għandha tingħata lid-dispożizzjonijiet tad-Direttiva dwar l-eskluzjoni tad-dritt għal kumpens tal-aġenti kummerċjali. Fir-rigward tal-ewwel domanda preliminari, ir-rappreżentant tal-Gvern Ġermaniż ippreċiża, waqt is-seduta ta' trattazzjoni, li din il-kwistjoni mhijiex ipotetika peress li din tirrigwarda problema li s-soluzzjoni tagħha għandha karattru preliminari għar-risposta għat-tieni domanda.
- 22 Skont il-Kummissjoni, xejn ma jipprekludi l-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tirrispondi għad-domandi preliminari sa fejn il-legiżlazzjoni Ġermaniża li tittrasponi d-direttiva għandha tiġi interpretata b'mod konformi ma din id-direttiva. Madankollu, il-Kummissjoni turi dubji dwar l-ammissibbiltà tal-ewwel domanda, peress li din tirrigwarda ipoteżi li ma tikkorrispondix mal-fatti li l-qorti tar-rinviju hija kkonfrontata bihom f'dan il-każ

Il-kunsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Ġustizzja

- 23 Fir-rigward, fl-ewwel lok, tal-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja sabiex tirrispondi għad-domandi preliminari, għandu jiġi mfakkar li fil-kuntest tal-kooperazzjoni bejn il-Qorti tal-Ġustizzja u l-qorti nazzjonali, stabbilita mill-Artikolu 267 TFUE, hija biss il-qorti nazzjonali li għandha tevalwa, fid-dawl ta' ċirkustanzi partikolari ta' kull kawża, kemm in-neċessità ta' deċiżjoni preliminari sabiex tkun tista' taqta' l-kawża kif ukoll ir-rilevanza tad-domandi li hija tistaqsi lill-Qorti tal-Ġustizzja. Iċ-ċaħda min-naħa ta' din ta' l-aħħar ta' domanda magħmula minn qorti nazzjonali hija possibbli biss meta jidher, b'mod manifest, li l-interpretazzjoni mitluba tad-dritt tal-Unjoni m'għandhiex konnessjoni mar-realtà jew l-għan tal-kawża prinċipali jew meta l-kwistjoni hija ġenerali jew ipotetika (ara, b'mod partikolari s-sentenza tas-16 ta' Marzu 2006, Poseidon Chartering, C-3/04, Ġabra p. I-2505, punt 14).

- 24 Konsegwentament, peress li d-domandi magħmula mill-qradi nazzjonali jirrigwardaw l-interpretazzjoni ta' dispożizzjoni tad-dritt tal-Unjoni, il-Qorti tal-Ġustizzja hija, bħala regola, obbligata li tiddeċiedi. Fil-fatt, la mit-termini tal-Artikolu 267 TFUE u lanqas mill-għan tal-proċedura stabbilita minn dan l-Artikolu ma jirriżulta li l-awturi tat-Trattat kellhom l-intenzjoni jeskludu mill-ġurisdizzjoni tal-Qorti tal-Ġustizzja, ir-rinviji għal deċiżjoni preliminari li jirrigwardaw dispożizzjoni tad-dritt tal-Unjoni fil-każ partikolari fejn id-dritt nazzjonali ta' Stat Membru jirreferi għall-kontenut ta' din id-dispożizzjoni sabiex jiġu stabbiliti r-regoli applikabbli għal sitwazzjoni kompletament interna ta' dan l-Istat (ara s-sentenza Poseidon Chartering, iċċitata iktar 'il fuq, punt 15).
- 25 Fil-fatt, meta legiżlazzjoni nazzjonali tadotta għal sitwazzjonijiet purament interni, l-istess soluzzjonijiet bħal dawk adottati fid-dritt tal-Unjoni sabiex, b'mod partikolari, tiġi evitata d-diskriminazzjoni jew distorsjoni eventwali ta' kompetizzjoni, jeżisti ċertament interess tal-Unjoni li, sabiex jiġu evitati d-diverġenzi futuri ta' interpretazzjoni, id-dispożizzjonijiet jew il-kunċetti meħuda mid-dritt tal-Unjoni jingħataw interpretazzjoni uniformi, indipendentement miċ-ċirkustanzi li fihom huma għandhom japplikaw (sentenza Poseidon Chartering, iċċitata iktar 'il fuq, punt 16).
- 26 F'dan il-każ, għalkemm id-domandi jirrigwardaw kuntratt ta' konċessjoni u mhux kuntratt ta' aġenzija kummerċjali, u għalkemm id-direttiva għaldaqstant ma tistax tirregola direttament is-sitwazzjoni inkwistjoni, xorta jibqa' l-fatt li fid-dritt Ġermaniż huwa applikat trattament identiku għal dawn iż-żewġ tipi ta' kuntratti (ara, f'dan is-sens, is-sentenza Poseidon Chartering, iċċitata iktar 'il fuq, punt 17).
- 27 Barra minn hekk, ma hemm xejn fil-proċess li jindika li l-qorti tar-rinviju għandha l-fakultà li ma timxix mal-interpretazzjoni li l-Qorti tal-Ġustizzja tagħti lid-dispożizzjonijiet tad-Direttiva.

- 28 F'dawn iċ-ċirkustanzi, għandha tiġi miċħuda l-eċċezzjoni tan-nuqqas ta' ġurisdizzjoni.
- 29 F'dak li jirrigwarda, fit-tieni lok, l-ammissibbiltà tal-ewwel domanda preliminari, għandu jiġi rrilevat li din id-domanda tirrigwarda sitwazzjoni li fiha, fid-data tax-xoljiment ordinarju tal-kuntratt, kien jeżisti motiv li jiġġustifika xoljiment immedjat tal-kuntratt li ma ġiex invokat mill-prinċipal sabiex jiġġustifika dan ix-xoljiment. Hekk kif jirriżulta mid-deċiżjoni tar-rinviju, il-ksur tal-obbligi kuntrattwali lmentat kontra AHW seħħ wara n-notifika tax-xoljiment ordinarju tal-kuntratt ta' konċessjoni
- 30 F'dawn iċ-ċirkustanzi, għandu jiġi kkonstatat li l-ewwel domanda preliminari tirrigwarda sitwazzjoni purament ipotetika li b'mod manifest ma tikkorrispondix għall-fatti inkwistjoni fil-kawża prinċipali u għaldaqstant tikkostitwixxi domanda irrilevanti għas-soluzzjoni tal-kwisjoni fil-kawża prinċipali.
- 31 Isegwi li l-ewwel domanda preliminari hija inammissibbli.

Fuq il-mertu

Osservazzjonijiet sottomessi lill-Qorti tal-Ġustizzja

- 32 Volvo Car tipproponi li tingħata risposta fin-negattiv għat-tieni domanda li saret billi tibbaża ruhha fuq interpretazzjoni iktar wiesgħa tal-kriterji stabbiliti fl-Artikolu 18(a) tad-direttiva. B'mod partikolari, f'din id-domanda, xejn ma jippermetti li jitqies li

l-eskluzjoni ta' kumpens għandu jiddependi mill-kriterju purament imprevedibbli dwar jekk l-aġir żbaljat li jiġġustifika deċiżjoni ta' terminazzjoni tal-kuntratt mingħajr notifika giex skopert qabel it-tmiem tal-kuntratt jew le.

33 Kif osservat AHW matul is-seduta ta' trattazzjoni, il-fatt li l-prinċipal ikun jista' jinheles mill-obbligu li jhallas kumpens lill-aġent kummerċjali, permezz ta' interpretazzjoni wiesgħa tal-Artikolu 18(a) tad-direttiva, ikollu bħala konsegwenza d-distorsjoni tal-kompetizzjoni. Konsegwentement, għandha tingħata interpretazzjoni litterali tad-dispożizzjoni msemmija, li tikkostitwixxi eċċezzjoni għall-obbligu ta' hlas ta' kumpens, liema interpretazzjoni teħtieġ li l-aġir żbaljat tal-aġent ikun kawża diretta tad-deċiżjoni tax-xoljiment tal-kuntratt. Barra minn hekk, huwa possibbli, abbażi tal-Artikolu 17(2)(a) tad-direttiva li jipprovi l-eżami tal-ekwità, li jitnaqqas l-ammont tal-kumpens jew anki li l-aġent jiċċaħħad mill-kumpens b'mod totali.

34 Il-Gvern Germaniż jipproponi li tingħata risposta fil-pożittiv għat-tieni domanda preliminari. Fil-fatt, id-direttiva, li l-prinċipji essenzjali tagħha huma l-fiduċja u l-obbligu ta' lealtà reċiproka, tipprova tistabbilixxi bilanċ bejn l-interessi tal-partijiet. Bis-saħħa tal-Artikolu 18(a) tad-direttiva, id-dritt għal kumpens jiġi eskluż meta n-nuqqas attribwit lill-aġent kummerċjali ma kienx il-kawża diretta tad-deċiżjoni li jintemm il-kuntratt iżda kien madankollu jeżisti oggettivament qabel l-imsemmija deċiżjoni u seta' jiġġustifika deċiżjoni ta' xoljiment tal-kuntratt b'mod immedjat skont id-dritt nazzjonali. Huwa biżżejjed li l-aġir żbaljat tal-aġent kummerċjali jista' b'mod teoretiku jintuża mill-prinċipal bħala motiv għad-deċiżjoni li jintemm kuntratt (kawżalità ipotetika). Min-naħa l-oħra, peress li ż-żewġ kundizzjonijiet imsemmija iktar 'il fuq għandhom ikunu sodisfatti flimkien, l-Artikolu 18(a) tad-direttiva ma japplikax, fil-fehma tal-Gvern Germaniż, meta dawn il-kundizzjonijiet ma jkunux

sodisfatti flimkien u meta n-nuqqas ta' twettiq ta' obbligu jkun seħħ biss wara d-deċiżjoni li jiġi tterminat kuntratt.

- 35 Skont il-Kummissjoni, is-sistema stabbilita mill-Artikoli 17 sa 19 tad-direttiva għandha natura imperattiva. Madankollu, interpretazzjoni iktar wiesgħa tal-Artikolu 18(a) tad-direttiva tista' tiġi rrikonċiljata ma' kompromess ekwu bejn l-interessi tal-prinċipal u dawk tal-aġent kummerċjali. Fil-fatt, l-aġent kummerċjali wkoll jisthoqqlu protezzjoni meta l-prinċipal ma jkunx qies l-aġir tiegħu bħala gravi biżżejjed sabiex jiġġustifika xoljiment tal-kuntratt. Barra minn hekk, xejn ma jwaqqaf lill-prinċipal milli jiddikjara lill-aġent kummerċjali li l-aġir tiegħu wasslu sabiex jittermina l-kuntratt jekk ma jkunx diġà għamel hekk.
- 36 Fis-sitwazzjoni fejn il-prinċipal jiskopri n-nuqqas ta' twettiq tal-obbligu tal-aġent kummerċjali biss wara x-xoljiment tar-relazzjoni kuntrattwali, ikun impossibbli għalih li jxolji l-kuntratt għal dan il-motiv, peress li ma jkunx hemm iktar relazzjoni kuntrattwali li tkun tista' tiġi xolta. Peress li l-legiżlatur tal-Unjoni naqas milli jipprovdi dispozizzjonijiet għal din il-possibbiltà fid-direttiva, l-Istati Membri huma liberi, fl-osservanza tal-limiti stabbiliti mit-Trattat, li jeskludu jew le dritt għal kumpens. Fil-każ fejn il-prinċipal ikun sar jaf bl-eżistenza tal-aġir żbaljat tal-aġent qabel it-tmiem tal-kuntratt u ma jinwokax l-imsemmi aġir bħala motiv għax-xoljiment, id-dritt għal kumpens ċertament jinżamm, iżda l-aġir imsemmi jista' jittiehed inkunsiderazzjoni fl-iffissar tal-kumpens għal raġunijiet ta' ekwità.

Ir-risposta tal-Qorti tal-Ġustizzja

- 37 Bit-tieni domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju essenzjalment tistaqsi jekk l-Artikolu 18(a) tad-direttiva għandux jiġi intepretat fis-sens li jipprekludi li aġent

kummerċjali indipendenti jiċċaħhad mill-kumpens għall-klijentela tiegħu meta l-prinċipal jistabbilixxi l-eżistenza ta' nuqqas min-naħa ta' dan l-aġent, li jkun seħħ wara n-notifika tax-xoljiment tal-kuntratt permezz ta' notifika u qabel ma jintemm, li kien tali li jiġġustifika xoljiment immedjat tal-kuntratt inkwistjoni.

38 Sabiex tingħata risposta għal din id-domanda, għandu jiġi mfakkar li skont l-Artikolu 18(a) tad-direttiva, il-kumpens imsemmi fih ma jkunx dovut meta l-prinċipal ikun xolja l-kuntratt "minhabba" nuqqas li jista jkun attribwit lill-aġent kummerċjali li jiġġustifika t-terminazzjoni immedjata tal-kuntratt skont il-liġi nazzjonali.

39 Issa, l-użu, min-naħa tal-leġiżlatur tal-Unjoni, tal-prepożizzjoni "minhabba" huwa tali li jsostni t-teżi sostnuta b'mod partikolari mill-Kummissjoni, li tgħid li l-imsemmi leġiżlatur kellu l-ħsieb li jehtieg l-eżistenza ta' rabta ta' kawżalità diretta bejn in-nuqqas attribwit lill-aġent kummerċjali u d-deċiżjoni tal-prinċipal li jxolji l-kuntratt sabiex ikun jista' jċaħhad lill-aġent kummerċjali mill-kumpens previst mill-Artikolu 17 tad-direttiva.

40 Din l-interpretazzjoni hija kkonfermata mill-ġenesi tad-direttiva. Fil-fatt, hekk kif jirrizulta mill-proposta għal direttiva (ĠU 1977, C 13, p. 2), il-Kummissjoni kienet inizjalment ipproponiet li l-kumpens għall-klijentela ma jkunx dovut meta l-prinċipal ikun xolja jew "ikun seta' jxolji kuntratt" f'każ ta' nuqqas min-naħa tal-aġent kummerċjali li jkun tali li ma jkunx jista jiġi mistenni mingħand il-prinċipal li jzomm ir-rabta kuntrattwali. Issa, għandu jiġi kkonstatat li l-leġiżlatur tal-Unjoni ma adottax it-tieni kawża ta' terminazzjoni li ġiet proposta.

- 41 L-interpretazzjoni mogħtija iktar 'il fuq hija kkonfermata wkoll mill-fatt li l-istess prepożizzjoni tintuża fid-diversi verżjonijiet lingwistiċi tal-Artikolu 18(a) tad-direttiva, u b'mod partikolari fil-lingwa Spanjola (“por un incumplimiento imputable al agente comercial”), fil-lingwa Germaniża (“wegen eines schuldhaften Verhaltens des Handelsvertreters”), fil-lingwa Inġliża (“because of default attributable to the commercial agent”), fil-lingwa Franċiża (“pour un manquement imputable à l'agent commercial”), fil-lingwa Taljana (“per un'inadempienza imputabile all'agente commerciale”), kif ukoll fil-lingwa Pollakka (“z powodu uchybienia przypisywanego przedstawicielowi handlowemu”).
- 42 Għandu jingħad ukoll li, bħala eċċezzjoni għad-dritt għal kumpens tal-aġent, l-Artikolu 18(a) tad-direttiva għandu jiġi interpretat b'mod strett. Għaldaqstant, din id-dispożizzjoni ma tistax tiġi interpretata b'mod li jammonta għal żieda ta' kawża ta' terminazzjoni tal-kumpens mhux espressament prevista minn din id-dispożizzjoni.
- 43 F'dawn iċ-ċirkustanzi, meta l-prinċipal isir jaf bin-nuqqas tal-aġent kummerċjali biss wara li jintemm il-kuntratt, ma jkunx iktar possibbli li jiġi applikat il-mekkanizmu previst fl-Artikolu 18(a) tad-direttiva. Konsegwentement, l-aġent kummerċjali ma jistax jiġi mcaħhad mid-dritt tiegħu għal kumpens abbażi ta' din id-dispożizzjoni meta l-prinċipal, wara li jkun innotifikah bix-xoljiment tal-kuntratt permezz ta' notifika bil-quddiem, jistabbilixxi l-eżistenza ta' nuqqas ta' twettiq ta' obbligu ta' dan l-aġent li kien tali li jiġġustifika xoljiment immedjat ta' dan il-kuntratt.
- 44 Madankollu, għandu jingħad ukoll li, b'mod konformi mat-tieni inċiż tal-Artikolu 17(2)(a) tad-direttiva, l-aġent kummerċjali għandu dritt għal kumpens jekk u sa fejn il-hlas ta' dan il-kumpens huwa ekwu, fid-dawl taċ-ċirkustanzi kollha. Għalhekk,

ma jistax jiġi eskluż li l-aġir tal-aġent imsemmi jista' jittiehed inkunsiderazzjoni fil-kuntest tal-evalwazzjoni intiża sabiex tiġi stabbilita n-natura ekwa tal-kumpens tiegħu.

- 45 Fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet, ir-risposta għat-tieni domanda għandha tkun fis-sens li l-Artikolu 18(a) tad-direttiva jipprekludi li aġent kummerċjali indipendenti jiċċaħhad mill-kumpens għall-klijentela tiegħu meta l-prinċipal jistabbilixxi li kien hemm nuqqas min-naħa tal-aġent kummerċjali, li jkun seħħ wara n-notifika tax-xoljiment tal-kuntratt permezz ta' notifika u qabel ma jintemm, li kien tali li jiġġustifika xoljiment immedjat tal-kuntratt inkwistjoni.

Fuq l-ispejjeż

- 46 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija din il-qorti li tiddeciedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġihallsu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (L-Ewwel Awla) taqta' u tiddeciedi:

L-Artikolu 18(a) tad-Direttiva tal-Kunsill 86/653/KEE, tat-18 ta' Diċembru 1986, dwar il-koordinazzjoni tal-liġijiet tal-Istati Membri li jirrigwardaw aġenti kummerċjali li jaħdmu għal rashom, jipprekludi li aġent kummerċjali

indipendenti jiċċaħhad mill-kumpens għall-klijentela tiegħu meta l-prinċipal jistabilixxi li kien hemm nuqqas min-naħa tal-aġent kummerċjali, li jkun seħħ wara n-notifika tax-xoljiment tal-kuntratt permezz ta' notifika u qabel ma jintemm, li kien tali li jiġġustifika xoljiment immedjat tal-kuntratt inkwistjoni.

Firem